

SKOLVERKETS ALLMÄNNA RÅD MED KOMMENTARER

Utbildning på sjukhus

Skolverket

Utbildning på sjukhus

Beställningsuppgifter:
Wolters Kluwers kundservice
106 47 Stockholm
Telefon: 08- 690 95 76
Telefax: 08-690 95 50
E-post: skolverket@wolterskluwer.se
www.skolverket.se/publikationer

Beställningsnr: 16:1541
ISSN: 1403-4549
ISBN: 978-91-7559-251-0

Form: AB Typoform
Omslagsbild: Jan Töve/Johnér bildbyrå
Tryck: Printfabriken i Karlskrona AB, 2016
Upplaga: 3 000 ex

Skolverket, Stockholm 2016

Förord

Dessa allmänna råd med kommentarer har tagits fram för att stödja anordnaransvariga för utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus samt sjukhuslärare och annan pedagogisk personal i utbildningen.

Barn och elever som vårdas på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus har samma rätt till utbildning som andra barn och elever i landet. Det är Skolverkets förhoppning att de här allmänna råden med kommentarer ska fungera som en god hjälp i arbetet med utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus.

De här allmänna råden är publicerade i Statens skolverks författningssamling, SKOLFS 2016:64.

Innehåll

Inledning	6
Vad de allmänna råden handlar om	6
Hur materialet är strukturerat	6
De verksamheter och yrkeskategorier som berörs	7
Vem har anordnaransvar för utbildning på sjukhus?	7
En särskild utbildningsform	8
Hur begrepp används i materialet	10
1. Styrning och ledning	13
2. Sjukhusundervisning som så långt det är möjligt motsvarar undervisning i de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning	18
3. Utbildning som så långt det är möjligt motsvarar förskola, förskoleklass eller fritidshem för barn och elever som vårdas på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus	26
Referenser	31
Bilaga 1. De aktuella bestämmelserna i sin helhet	33

Inledning

Vad de allmänna råden handlar om

De här allmänna råden handlar om hur anordnaransvariga, sjukhuslärare och annan pedagogisk personal kan eller bör arbeta med utbildningen för barn och elever som vårdas på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus.

Hur materialet är strukturerat

Inledningsvis i materialet finns en beskrivning av den särskilda utbildningsformen utbildning på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus och information om hur begrepp används i materialet.

Materialet är därefter indelat i avsnitten:

1. Styrning och ledning
2. Sjukhusundervisning som så långt det är möjligt motsvarar undervisning i de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning
3. Utbildning som så långt det är möjligt motsvarar förskola, förskoleklass eller fritidshem för barn och elever som vårdas på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus

Varje avsnitt är i sin tur indelat i följande delar:

Aktuella bestämmelser

Skolverkets allmänna råd utgår alltid från en eller flera bestämmelser. De här allmänna råden grundar sig på bestämmelser i skollagen (2010:800). I varje avsnitt framgår inledningsvis vilka bestämmelser avsnittets allmänna råd grundar sig på. Bestämmelserna finns i sin helhet i bilaga 1.

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd är rekommendationer om hur anordnaransvariga, sjukhuslärare och annan pedagogisk personal kan eller bör handla för att uppfylla kraven i bestämmelserna. Allmänna råd syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning och till att främja en enhetlig rättstillämpning. Råden bör alltså följas, om verksamheten inte handlar på ett annat sätt som gör att kraven i bestämmelserna uppfylls.

Kommentarer

Efter de allmänna råden följer kommentarer som syftar till att underlätta förståelsen av de allmänna råden. Kommentarererna ska ses som ett stöd i arbetet med råden.

De verksamheter och yrkeskategorier som berörs

De här allmänna råden med kommentarer gäller för utbildning på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus, som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Vad som står i det här materialet om utbildning på sjukhus gäller också för utbildning på institution knuten till ett sjukhus.

Bestämmelserna omfattar alla sjukhus i landet, där barn eller elever ges vård. Bestämmelserna gäller oavsett storlek på sjukhuset. De gäller oavsett om utbildningen ges på ett sjukhus där en statlig myndighet, landsting eller kommun ansvarar för hälso- och sjukvården (offentlig vårdgivare) eller på ett sjukhus där annan juridisk person eller enskild näringsidkare bedriver hälso- och sjukvård (privat vårdgivare).

De allmänna råden är uppställda så att de riktar sig till olika mottagare. Vissa av råden vänder sig specifikt till anordnaransvariga medan andra vänder sig direkt till sjukhuslärare eller annan pedagogisk personal.

Anordnaransvariga ska ge sjukhuslärare och annan pedagogisk personal förutsättningar att följa de allmänna råden.

VEM HAR ANORDNARANSVAR FÖR UTBILDNING PÅ SJUKHUS?

Barn eller elever som annars skulle delta i utbildning i

Förskola

Förskoleklass

Fritidshem

Det landsting eller motsvarande där sjukhuset är beläget har anordnaransvar

Elever som annars skulle delta i utbildning i

Grundskola
eller motsvarande

Gymnasieskola
eller motsvarande

Den kommun där sjukhuset är beläget har anordnaransvar

Det är huvudmannen för sjukhuset, i det landsting där sjukhuset är beläget, som ska svara för att barnet eller eleven får tillfälle att delta i utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola, föreskoleklass eller fritidshem.¹ Vad som står i det här materialet om landsting gäller även för regioner som bedriver hälso- och sjukvård.

Det är den kommun där sjukhuset är beläget som ska anordna sjukhusundervisning som så långt det är möjligt motsvarar undervisning i de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning.²

En särskild utbildningsform

Utbildning på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus är inte en del av skolväsendet, utan en särskild utbildningsform som är reglerad i skollagen.³ Den särskilda utbildningsformen regleras huvudsakligen i 24 kap. 16–19 §§ skollagen. Utbildningen är till för barn och elever som ges vård på sjukhus.

I de obligatoriska skolformerna i skolväsendet finns en form av särskilt stöd som heter särskild undervisningsgrupp.⁴ Denna form av särskilt stöd ska inte blandas ihop med den särskilda utbildningsformen särskild undervisning på sjukhus.⁵

Med fjärrundervisning avses i skollagen interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid.⁶ Skollagen reglerar vad som gäller för fjärrundervisning inom de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildningen. Däremot finns inga bestämmelser om fjärrundervisning för den särskilda utbildningsformen utbildning på sjukhus. Det innebär att utbildning på sjukhus i vissa fall kan använda sig av fjärrundervisning i den omfattning det av pedagogiska skäl kan anses lämpligt och ändamålsenligt för eleven.

---

1 24 kap. 16 § skollagen.

2 24 kap. 19 § skollagen.

3 I skolväsendet ingår skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. I skolväsendet ingår också fritidshem. 1 kap. 1 § skollagen.

4 Läs mer om extra anpassningar och särskilt stöd i *Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2014:40) för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*.

5 24 kap. 17 § skollagen.

6 1 kap. 3 § skollagen.

Läroplanerna är vägledande

De läroplaner som gäller för förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola är inte bindande för utbildning på sjukhus. Däremot är läroplanerna samt kurs- och ämnesplanerna vägledande för utbildning på sjukhus, eftersom utbildningen så långt det är möjligt ska motsvara aktuell skolform eller fritidshemmet.⁷

Skollagen gäller i vissa delar

De bestämmelser i skollagen som riktar sig till all utbildning som regleras i skollagen, det vill säga oavsett om utbildningen hör till skolväsendet eller inte, gäller även för utbildning på sjukhus. Det handlar bland annat om vissa definitioner, hur utbildningen ska vara utformad, att särskild hänsyn ska tas till barnets bästa, att lokaler och utrustning ska vara ändamålsenliga samt att barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. Skollagens bestämmelser om åtgärder mot kränkande behandling gäller i sin helhet för utbildning på sjukhus.⁸ De som anordnar eller arbetar med utbildning på sjukhus måste vara väl förtrodda med de bestämmelser som gäller för utbildning på sjukhus.

Vissa bestämmelser i skollagen riktar sig däremot endast till skolväsendet. De bestämmelserna gäller inte för utbildning på sjukhus. Ett exempel är bestämmelserna om betygssättning. (Se mer om betyg på sid. 22).

---

7 Förordning (SKOLFS 1998:16) om läroplan för förskolan, Lpfö98, förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11, förordning (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan, Lsär11, förordning (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall, Lspec11, förordning (SKOLFS 2010:251) om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall, Lsam11, förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan, Lgy11, samt förordning (SKOLFS 2013:148) om läroplan för gymnasiesärskolan, Lgysär13.

8 1 kap. 3 §, 5 § och 10 §, 2 kap. 35 § samt 4 kap. 9 § och 6 kap. skollagen. Läs mer om arbete mot diskriminering och kränkande behandling i *Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:10) för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*.

Deltagare i utbildningen

Även om utbildning på sjukhus är till för barn och elever som ges vård på sjukhus, så förekommer det att också syskon deltar i utbildningen. Det kan handla om situationer när barnet eller eleven är inskriven på ett sjukhus beläget i en annan kommun än hemkommunen och övriga familjemedlemmar också vistas på sjukhuset. Syskon till barn och ungdomar som vårdas på sjukhus har däremot inte rätt till sjukhusundervisning.⁹ Det innebär att vårdnadshavare inte kan kräva att syskon får delta i sjukhusundervisningen. Det är viktigt att skolpliktiga syskon och syskon i gymnasieutbildning i första hand får sin rätt till utbildning tillgodosedd inom skolväsendet. Om syskon deltar i utbildningen på sjukhuset, är det angeläget att sjukhuslärarna och den pedagogiska personalen säkerställer att utbildningen främst fokuserar på den sjuka elevens eller det sjuka barnets behov. Motsvarande som för syskon gäller också för barn som på grund av förälders eller annan närståendes svåra sjukdom vistas på sjukhuset och därför under en viss tid är borta från sin ordinarie utbildning.

Hur begrepp används i materialet

Annan pedagogisk personal

Det är inte reglerat i skollagen vilken utbildning den personal ska ha, som arbetar inom den utbildning på sjukhus som så långt det är möjligt ska motsvara förskola, förskoleklass eller fritidshem. Personalen har vanligen en förskollärary- eller fritidspedagogutbildning, men det finns också andra utbildningar representerade bland personalen, till exempel specialpedagoger och lärare. I det här materialet används begreppet annan pedagogisk personal.

Barn och elever

Med barn avses i detta material den som deltar i utbildning på sjukhus som så långt det är möjligt motsvarar förskola. Med elev avses i detta material den som deltar i utbildning på sjukhus som så långt det är möjligt motsvarar förskoleklass, fritidshem, de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning.

---

9 SOU 2012:76 sid. 274.

Institution knuten till ett sjukhus

Det finns ingen lagstiftad definition av vad som är en institution knuten till ett sjukhus. En sådan ska dock ha en koppling till ett sjukhus. Ett exempel kan vara ett behandlingshem knutet till en barn- och ungdomspsykiatrisk klinik.¹⁰ Andra exempel kan vara rehabiliteringscentrum och regionhabiliteringar knutna till ett sjukhus.

Sjukdom eller liknande skäl

Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) använder sig av begreppen sjukdomar och skador medan skollagen använder sig av begreppen sjukdom eller liknande skäl.¹¹ Vad som avses med ”liknande skäl” i skollagen är inte närmare definierat, men det kan till exempel handla om ännu icke diagnosticerade tillstånd eller skador samt funktionsförbättrande och funktionsuppehållande behandlingar.

Sjukhus

Det finns ingen författningsreglering av vad som är ett sjukhus. För hälso- och sjukvård som kräver intagning i vårdinrättning ska det finnas sjukhus. Vård som ges under intagning benämns sluten vård. Annan hälso- och sjukvård benämns öppen vård.¹²

Sjukhuslärare

Begreppet sjukhuslärare används inte i skollagen, men är etablerat begrepp för lärare som bedriver särskild undervisning på ett sjukhus. I det här materialet används därför begreppet sjukhuslärare. Sjukhuslärarna ska vara legitimerade lärare.¹³

Sjukhusundervisning

Begreppet sjukhusundervisning används inte i skollagen, men är ett etablerat begrepp för särskild undervisning för elever som vårdas på sjukhus.¹⁴ I det här materialet används därför begreppet sjukhusundervisning.

---

10 Prop. 2014/15:43 sid. 63.

11 1 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och 24 kap. 17 § skollagen.

12 5 § hälso- och sjukvårdslagen.

13 24 kap. 17 § skollagen.

14 24 kap. 17 § skollagen.

Undervisning och utbildning

Med undervisning avses i skollagen sådana målstyda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden. Med utbildning avses i skollagen den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.¹⁵

---

¹⁵ 1 kap. 3 § skollagen.

1. Styrning och ledning

De allmänna råden i detta kapitel utgår från bestämmelser i skollagen.¹⁶

ALLMÄNNA RÅD

DEN SOM HAR ANORDNARANSVAR BÖR

1. ha fungerande rutiner som säkerställer att utbildningen på sjukhus så långt det är möjligt motsvarar den skolform eller fritidshem som barnet eller eleven annars skulle ha deltagit i,
2. regelbundet utvärdera lokalernas ändamålsenlighet i förhållande till den aktuella barngruppen eller elevgruppen, och
3. se till att sjukhuslärare och annan pedagogisk personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för den särskilda utbildningsformen.

SJUKHUSLÄRARE OCH PEDAGOGISK PERSONAL BÖR

4. utarbeta former för barns och elevers delaktighet och inflytande i undervisningen.
-

KOMMENTARER

Utbildning för barn eller elever (råd 1)

Det är inte alltid barnets ålder som avgör vilken utbildning barnet ska erbjudas på ett sjukhus. Barn kan av olika anledningar börja i någon av de obligatoriska skolformerna tidigare eller senare än när skolplikten vanligtvis inträder. Vidare kan en elevs skolplikt av olika anledningar upphöra tidigare eller senare än den vanligtvis upphör. Den som har anordnaransvaret behöver därför informera sig om ifall barnet ska erbjudas utbildning som så långt det är möjligt motsvarar förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet eller undervisning som så långt det är möjligt motsvarar de obligatoriska skolformerna eller gymnasieutbildning. Det skiljer sig åt vem som har anordnaransvaret beroende på om ett barn till exempel ska

---

¹⁶ 1 kap. 5 §, 1 kap. 10 §, 2 kap. 35 §, 6 kap. 7 §, 24 kap. 16–19 §§ skollagen.

delta i utbildning som så långt det är möjligt motsvarar förskolan jämfört med om barnet istället till exempel ska delta i undervisning som så långt det är möjligt motsvarar grundskolans årskurs 1. Elever i de tidigare årskurserna kan dessutom delta i både undervisning som så långt det är möjligt motsvarar till exempel grundskolan och i undervisning som så långt det är möjligt motsvarar fritidshemmet. Därför är det viktigt att de som har anordnaransvar för respektive verksamhet har en fungerande dialog. Det är angeläget att barnet eller eleven, utifrån sina förutsättningar, får en utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som barnet eller eleven annars skulle ha deltagit i.

Utbildningslokaler och miljö (råd 2)

För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.¹⁷ Den fysiska miljön och de materiella tillgångar verksamheten är försedda med har, enligt forskningen, betydelse för förskolans kvalitet och barns lärande.¹⁸ Det är rimligt att anta att detsamma gäller för utbildning på sjukhus. För att säkerställa att lokalerna är ändamålsenliga är det viktigt att den som har anordnaransvaret regelbundet utvärderar detta. Barn och elever samt sjukhuslärare och annan pedagogisk personal behöver vistas i en miljö av god kvalitet. Det är också viktigt att lokalerna är tillgängliga, till exempel auditivt och visuellt, samt så att även barn och elever som använder rullstol, är sängliggande eller har droppställning kan delta i utbildningen. För att miljön ska vara säker är det även viktigt att sjukhuslärare eller annan pedagogisk personal kan tillkalla medicinsk personal när ett barn eller en elev behöver få medicinsk hjälp. Hur miljön är utformad har betydelse för vilken kunskapsutveckling som är möjlig för barnen och eleverna.¹⁹ Det är därför viktigt att så långt det är möjligt ta reda på barnens och elevernas individuella behov och tillstånd, så att miljön kan anpassas och säkras.

---

17 2 kap. 35 § skollagen.

18 Läs mer om samspelet mellan lärande och fysisk miljö på sid. 22–23 i *Barngruppers storlek i förskolan – En kartläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk och socialpsykologisk forskning*, Skolverkets rapport 433, 2016.

19 Läs mer om miljöns betydelse på sid. 13 i *Förskolans och skolans värdegrund – förhållningssätt, verktyg och metoder*, Skolverket, 2013.

Det kan till exempel handla om barn och elever som är infektionskänsliga, har ett självskadebeteende eller är perceptuellt överkänsliga.

Vanligen är det landstinget som tillhandahåller lokaler för utbildning på sjukhus. När det gäller utbildning som motsvarar förskola, förskoleklass eller fritidshem svarar huvudmannen för institutionen för utbildningen, det vill säga oftast landstinget.²⁰ När det däremot gäller sjukhusundervisning som motsvarar de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning har kommunen där sjukhuset är beläget anordnaransvaret. Därför är det viktigt att kommunen och landstinget har en fungerande dialog om vad som ska gälla för sjukhusundervisningens lokaler. Det är av stor vikt att det finns skriftlig dokumentation om vad kommunen och landstinget kommit överens om gällande lokaler och miljö samt om hur lokalernas ändamålsenlighet kan utvärderas.

Av hänsyn till barnets eller elevens hälsotillstånd behöver utbildningen i vissa fall ske i lokaler som snarare är utformade efter vårdens behov än efter utbildningens behov. Det kan till exempel gälla barn och elever som på grund av infektionsrisk är isolerade eller barn och elever som är sängliggande. I sådana fall är det viktigt att sjukhuslärare eller annan pedagogisk personal ändå ges möjlighet att skapa så goda förutsättningar som möjligt att genomföra barnets eller elevens utbildning.

Barns och elevers rättigheter inom utbildningen (råd 3)

Den som anordnar utbildning på sjukhus har en viktig roll när det gäller att säkerställa att sjukhuslärare och annan pedagogisk personal har kunskaper om barns och elevers rättigheter inom utbildningen. Utbildning på sjukhus ska så långt det är möjligt motsvara utbildning i den skolform eller fritidshem som barnet eller eleven annars skulle ha deltagit i.²¹ Det är därför viktigt att den som anordnar sådan utbildning säkerställer att sjukhuslärare och annan pedagogisk personal är förtrogna med innehållet i de bestämmelser som gäller för aktuell skolform eller

---

²⁰ Motsvarande gäller när det är en privat vårdgivare som har anordnaransvaret.

²¹ 24 kap. 16–17 §§ skollagen.

fritidshemmet.²² I all utbildning och annan verksamhet enligt skollagen som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.²³ Alla som arbetar inom utbildning på sjukhus behöver därför ha kunskap om hur de rättigheterna på bästa sätt kan omsättas inom utbildningen.

Barn och elever som får utbildning på sjukhus befinner sig i ett utsatt läge. Därför är det viktigt att säkerställa att det är lämpliga personer som arbetar i den särskilda utbildningsformen. Den som erbjuds en anställning i staten, en kommun, ett landsting, ett företag eller en organisation ska, om arbetet innebär direkt och regelbunden kontakt med barn, på begäran av den som erbjuder anställningen visa upp ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt.²⁴ Den som erbjuds en anställning i utbildning på sjukhus ska därför på begäran visa upp ett sådant utdrag ur belastningsregistret. Registerkontrollen får inte betraktas som avgörande för att barn och elever i utbildning på sjukhus ska få en trygg miljö. Den ger inte heller något absolut skydd mot att olämpliga personer får arbete i utbildning på sjukhus. Självfallet krävs även andra åtgärder för att säkerställa att barn och elever i utbildning på sjukhus får en trygg miljö. Sådana åtgärder kan vara till exempel utbildning om att motverka sexuella övergrepp. Arbete i arbetslag ger insyn och öppenhet samt en kontinuerlig uppföljning från arbetsgivarens sida av sjukhuslärares och annan pedagogisk personals relationer till barnen och eleverna. Innan en person erbjuds att utföra arbete eller praktik i verksamheten kan arbetsgivaren dessutom till exempel undersöka lämpligheten genom intervjuer och referenser.²⁵

---

22 Se bland annat skollagen, Lpfö98, Lgr11, Lgrsär11, Lspec11, Lsam11, Lgy11 och Lgysär13.

23 1 kap. 10 § skollagen.

24 1 § och 4 § lag (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn. Av prop. 2012/13:194 sid. 31–32 framgår att det är en möjlighet för arbetsgivaren att begära det här registerutdraget. Om arbetsgivaren begär ett registerutdrag ska den sökande lämna det. (Det här är en skillnad jämfört med förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, de obligatoriska skolformerna och annan pedagogisk verksamhet, där ingen får anställas utan att utdrag ur belastningsregistret har lämnats, enligt 2 kap. 31 § skollagen).

25 Prop. 2007/08:28 sid. 9.

Utarbeta former för barns och elevers delaktighet och inflytande (råd 4)

I arbetet med att utarbeta former för barns och elevers delaktighet och inflytande är det viktigt att bland annat beakta barnets bästa, jämställdhet och funktionshindersfrågor. Sjukhuslärares och annan pedagogisk personals förhållningssätt bidrar till barnens och elevernas uppfattning om dessa rättigheter och värderingar. Det är därför viktigt att kritiskt granska sitt eget förhållningssätt och analysera hur det tar sig uttryck i undervisningen. En betydelsefull del i detta arbete handlar om att motverka fördomar och om att ge alla barn och elever samma möjligheter att komma till tals för att kunna påverka och ges utrymme i undervisningen.

Barnens och elevernas behov och intressen är en viktig utgångspunkt i utformningen av undervisningen. Sjukhuslärares och annan pedagogisk personals förhållningssätt är avgörande i arbetet med att utarbeta former för barns och elevers delaktighet och inflytande. Det är därför viktigt att de strävar efter att alla barn och elever ges möjlighet att komma till tals och påverka innehållet i undervisningen. En del barn och elever kan ha svårt att uttrycka sin uppfattning i tal eller skrift. I de fallen är det lämpligt att åsikterna inhämtas av någon som kan avläsa barnets eller elevens signaler.

I undervisningen finns det många möjligheter att lyfta fram och tillsammans med barnen och eleverna hantera och diskutera att människor är olika. I en miljö där olikheter ses som något naturligt och självklart ges barnen och eleverna möjlighet att utveckla förståelse och tolerans för olika sätt att tänka och vara. Det gäller för sjukhuslärare och annan pedagogisk personal att se det unika hos varje barn och elev samt ta tillvara alla tillfällen för utveckling av förståelse och tolerans. Det är viktigt att alla barn och elever ges möjlighet att uttrycka sin uppfattning om vad som är meningsfullt och roligt med undervisningen.

För att barnet eller eleven ska känna trygghet och trivsel i utbildningen på sjukhuset är relationen mellan hennes eller hans vårdnadshavare och sjukhuslärare eller annan pedagogisk personal viktig. En god relation kan ge positiva effekter för barnets eller elevens utveckling och lärande.

2. Sjukhusundervisning som så långt det är möjligt motsvarar undervisning i de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om sjukhusundervisning som så långt det är möjligt motsvarar undervisning i grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola utgår från bestämmelser i skollagen.²⁶

ALLMÄNNA RÅD

KOMMUNER SOM HAR ANORDNARANSVAR BÖR

1. sträva efter att sjukhuslärarna har en tillräcklig bredd av ämneskompetens och ges förutsättningar att bedriva en undervisning som främjar elevernas kunskapsutveckling, och
2. säkerställa att det finns en fungerande dialog mellan sjukhuslärarna och personal vid elevens ordinarie skolenhet.

SJUKHUSLÄRARE BÖR

3. ge eleven förutsättningar att så långt det är möjligt inhämta de kunskaper som hon eller han annars går miste om på grund av sjukhusvistelse, och
  4. i förekommande fall dokumentera sin pedagogiska bedömning om att sjukhusundervisning är obehövt för elevens inhämtande av kunskaper.
-

²⁶ 24 kap. 17–19 §§ skollagen.

KOMMENTARER

Anordnaransvar och förutsättningar att bedriva undervisning (råd 1)

Elever som annars skulle delta i utbildning i

Grundskola
eller motsvarande

Den kommun där sjukhuset
är beläget har anordnaransvar

Gymnasieskola
eller motsvarande

Det är den kommun där sjukhuset är beläget som ska anordna sjukhusundervisningen.²⁷ I det fall eleven ges vård hos en privat vårdgivare är det viktigt att kommunen där sjukhuset är beläget kommer överens med den privata vårdgivaren om sjukhusundervisning. Detta för att säkerställa att eleven får sin rätt till undervisning tillgodosedd. Det förekommer att ett sjukhus är beläget i två eller flera kommuner. Då är det viktigt att det tydliggörs vilken av kommunerna som har ansvar för att anordna sjukhusundervisning, så att det inte finns någon osäkerhet kring vilken kommun som har anordnaransvaret.

Sjukhuslärarna behöver ha kontakt med elevens ordinarie skola för att kunna anpassa sjukhusundervisningen så att den så långt det är möjligt motsvarar det skolarbete som eleven annars skulle ha deltagit i. Målet med sjukhusundervisning är att eleven efter eller under sjukdomstiden ska kunna återgå till att få undervisning vid sin ordinarie skola. Ett sjukdomstillstånd ska inte behöva leda till att en elev får betydande kunskapsluckor om inte sjukdomstillståndet i sig sätter upp hinder för att delta i sjukhusundervisning. Sjukhusundervisning ska således anordnas när eleven har behov av sådan undervisning för att inte gå miste om kunskaper. En sådan situation kan vara när en elev går miste om undervisning i en omfattning som har betydelse för den fortsatta kunskapsutvecklingen. En viss tillåten frånvaro förekommer i alla elevers skolgång, vilket inte påverkar elevens inhämtande av kunskaper i någon större utsträckning. Det skolarbete som eleven inte kan delta i vid

²⁷ 24 kap. 19 § skollagen. Kommunen kan få statsbidrag för kostnader för sjukhusundervisning för elever inom de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning, 1 § 3 punkten förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet.

enstaka sjukhusbesök kan normalt tas igen med hjälp av stöd från läraren i elevens ordinarie skola. I dessa fall får därför sjukhusundervisning anses obehövlig. Det är viktigt att sjukhuslärarna utgår från den enskilda elevens behov.²⁸

Sjukhuslärare ska vara legitimerade lärare. Däremot finns inte något krav på att sjukhusläraren ska vara behörig för vissa skolformer, ämnen eller årskurser.²⁹ På grund av sjukhusundervisningens karaktär kan det dock vara lämpligt att sjukhuslärarna har en specialpedagogisk kompetens. Sjukhuslärarna behöver ha kunskaper om och kompetens för att planera och genomföra en verksamhet som är anpassad till den enskilda elevens behov. Att lärarna har kompetens att kommunicera med, utmana, stimulera och möta både de yngre och de äldre eleverna skapar förutsättningar för en god utbildning. Till lärarkompetensen hör också att kunna samspela och kommunicera med varje elev och dess vårdnadshavare. Detta kan vara särskilt viktigt vid sjukhusundervisning eftersom eleverna befinner sig i ett utsatt läge.

Den kommun som har anordnaransvar behöver säkerställa att antalet sjukhuslärare ger en så god bredd av ämneskompetens som möjligt. Det är också viktigt att antalet sjukhuslärare möjliggör en tillräcklig kompetens för undervisning av elever i olika åldrar och skolformer.

Det är angeläget att den kommun som har anordnaransvaret ger sjukhuslärarna sådan kompetensutveckling som behövs för att de på bästa sätt ska kunna utföra sitt arbete. Det är viktigt att dessa kommuner i sitt uppdrag att kompetensutveckla sina lärare i skolväsendet även tar hänsyn till sjukhuslärarna och den kompetens som de behöver för sjukhusundervisningen. Det kan till exempel handla om ämneskunskaper, ämnesdidaktik eller kunskaper i specialpedagogik för att på ett professionellt sätt kunna bedriva sjukhusundervisning.

Det kan vara värdefullt att kommunen strävar efter att möjliggöra för sjukhuslärarna att ta del av viss kompetensutveckling som landstinget erbjuder sin personal. Det kan till exempel handla om vilken effekt olika medicinska behandlingar kan ge.

---

28 Prop. 2014/15:43 sid 41–42. När det handlar om särskild undervisning i hemmet så anordnas sådan undervisning av den som är huvudman för den utbildning som eleven annars deltar i, 24 kap. 22 § skollagen.

29 24 kap. 17 § andra stycket skollagen och prop. 2014/15:43 sid 46.

De förutsättningar som finns för att genomföra sjukhusundervisning har betydelse för elevernas utveckling och lärande. Det är viktigt att sjukhusundervisningen utgår från att lärande alltid sker och att omsorg om den enskilda elevens välbefinnande, trygghet, utveckling och lärande präglar verksamheten.

Det är angeläget att sjukhuslärarna är lyhörda, medvetna, engagerade, kunniga och har ett barnperspektiv samt har förmåga till flexibilitet och är beredda att förändra och anpassa undervisningen med hänsyn till elevernas skiftande åldrar, behov, erfarenheter, intressen och åsikter. Det kan vara en utmaning för sjukhuslärarna att utforma en undervisning som ska vara anpassad för elever i olika åldrar och i olika skolformer. Elevers behov och förutsättningar att tillgodogöra sig sjukhusundervisningen kan variera beroende på om de har behov av somatisk eller psykiatrisk vård. Hur länge elever ges vård på sjukhuset kan också påverka utformningen av sjukhusundervisningen. Elever kan ha andra modersmål än svenska.³⁰ Om det i den kommun som har anordnaransvar finns tillgång till tolkar eller andra personer som ger språkligt stöd, kan det vara en fördel om sjukhusundervisningen har tillgång till dessa personers kompetens. Elever kan också ha behov av teckenspråkstolk.

En annan aspekt för en välfungerande sjukhusundervisning är att det finns lärverktyg och böcker som gör lärmiljön stimulerande. Med lärverktyg avses den utrustning och materiel, förutom böcker, som eleverna behöver för att kunna nå målen för utbildningen. Sådana lärverktyg kan även avse alternativa verktyg för lärandet, till exempel talsyntes.³¹ Ibland kan verktyget vara en tydlig struktur på arbetsuppgiften och ett tidsschema. Elever i sjukhusundervisning har ofta tillgång till lärverktyg och böcker från sin ordinarie skola, men när så inte är fallet behöver sjukhusskolan erbjuda eleven detta.

---

30 Läs mer om nyanlända elever i *Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2016:2) om utbildning för nyanlända elever* och i Skolverkets stödmaterial *Studiehandledning på modersmålet – att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever*, 2015. I språklagen (2009:600) anges att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

31 Prop. 2009/10:165 sid. 374.

Dialog med elevens ordinarie skola (råd 2)

Sjukhusundervisning ingår inte i skolväsendet och sjukhuslärarna sätter inte betyg, utan den uppgiften ligger kvar hos lärarna på elevens ordinarie skola. Utifrån ett barnperspektiv är det därför viktigt med en välfungerande dialog mellan sjukhuslärarna och lärarna på elevens ordinarie skola. Inget hindrar att sjukhuslärarna lämnar betygsunderlag till lärarna på den ordinarie skolan. När det gäller nationella prov saknas reglering om hur elever i sjukhusundervisning kan eller ska genomföra dessa. Inget hindrar att elever genomför nationella prov i sjukhusundervisningen. Ibland fattar rektorn på elevens ordinarie skola beslut om att eleven undantas från att genomföra provet. Vilken lösning som beslutas beror på elevens situation, vilka prov det handlar om och lokala förutsättningar för att genomföra provet vid sjukhuset.

Det är också viktigt med en dialog mellan sjukhuslärarna och elevens ordinarie skola i de fall sjukhuslärarna uppmärksammar tecken på att eleven kan komma att behöva extra anpassningar eller särskilt stöd när hon eller han kommer tillbaka till den ordinarie skolan.³²

Elevernas förmågor och förutsättningar för att kunna få en kontinuitet i sjukhusundervisningen varierar. Det beror till stor del på elevens hälsotillstånd, men även i hög grad på i vilken utsträckning sjukhuslärarna har möjlighet att arbeta flexibelt och föra dialog med vården och elevens ordinarie skola.

Det är viktigt att elevens hemkommun har kännedom om vilka elever som får sjukhusundervisning.³³ Ansvaret för att anordna undervisning för en elev som ges vård på ett sjukhus går över från huvudmannen för elevens ordinarie skola, till den kommun där sjukhuset är beläget.³⁴ Det är viktigt att rektorn vid elevens ordinarie skola, liksom huvudmannen för den ordinarie skolan, fortsätter att ta ansvar för elevens skolgång. Rektorn och huvudmannen för den ordinarie skolan behöver

---

32 Läs mer om extra anpassningar och särskilt stöd i *Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2014:40) för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*.

33 Med hemkommun avses i skollagen den kommun där eleven är folkbokförd eller stadigvarande vistas, 29 kap. 6 § skollagen.

34 I de fall eleven går i en kommunal skola och sjukhuset är beläget i samma kommun är huvudmannen för elevens ordinarie skola och den kommun som har anordnaransvar för sjukhusundervisningen en och samma.

därför försäkra sig om att eleven får den utbildning som eleven behöver under den tid hon eller han ges vård på sjukhuset. Det är viktigt att huvudmannen för elevens ordinarie skola har kontakt med den kommun som har ansvaret för att det anordnas sjukhusundervisning för eleven. Vidare kan det vara lämpligt att rektorn för elevens ordinarie skola utser en person för att ha dialog med de sjukhuslärare som undervisar eleven på sjukhuset. När det är tydligt för sjukhuslärarna vem på elevens ordinarie skola som är kontaktperson underlättar det dialogen mellan sjukhusundervisningen och den ordinarie skolan.

För att övergången från sjukhusundervisning till elevens ordinarie skola ska bli så bra som möjligt är det viktigt att det finns dokumentation om elevens sjukhusundervisning. På vilket sätt sjukhusundervisningen dokumenteras är beroende av de lokala förutsättningarna, men effektiva former för dokumentation underlättar det dagliga arbetet för sjukhuslärarna.

I de fall eleven inte har en ordinarie skola, eller om det är otydligt vilken skola som är elevens ordinarie skola, är det viktigt att den kommun som har anordnaransvaret för sjukhusundervisningen kontaktar elevens hemkommun.

Vidare är det viktigt med en dialog mellan sådan sjukhusundervisning som så långt det är möjligt ska motsvara de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning och sådan utbildning på sjukhus som så långt det är möjligt ska motsvara förskola, förskoleklass och fritidshem. Dessutom är det viktigt med en fungerande dialog med den medicinska personalen.

Inhämtande av kunskaper och dokumentation (råd 3 och 4)
Sjukhusundervisningen ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som den enskilda eleven inte kan delta i.³⁵ Sjukhuslärarna behöver därför förhålla sig till de läroplaner och kurs- eller ämnesplaner som gäller för den ordinarie undervisning som eleven går miste om.³⁶ Dessutom behöver sjukhuslärarna förhålla sig till de övergripande mål som finns i aktuell skolforms läroplan. Dessa mål handlar i stor utsträckning om vilka normer, attityder och förhållningssätt eleverna ska utveckla. Sjukhuslärarna behöver även säkerställa att eleven ges

---

35 24 kap. 17 § skollagen.

36 Lgr11, Lgrsär11, Lspec11, Lsam11, Lgy11 och Lgysär13 med tillhörande kurs- och ämnesplaner.

möjlighet att inhämta de kunskaper som hon eller han annars går miste om på grund av sjukhusvistelsen. Det är angeläget att sjukhusundervisningen inte begränsas till ett fåtal teoretiska ämnen eller kurser. Det är därför viktigt att sjukhuslärarna strävar efter att, så långt det är möjligt, ge undervisning också i ämnen som innehåller praktiska moment, såsom slöjd, idrott och hälsa eller gymnasiala yrkesutbildningar.

Sjukhuslärare ska vara legitimerade lärare. Däremot finns det inte något krav på att sjukhusläraren ska vara behörig för vissa skolformer, ämnen eller årskurser.³⁷ Eftersom det vid många sjukhus endast finns ett fåtal sjukhuslärare finns det ingen realistisk möjlighet för några enstaka lärare att kunna ha behörighet för alla ämnen, årskurser och skolformer. Dialog med elevens ordinarie skola är viktig och kan ge sjukhusläraren stöd i hur undervisningen kan utformas under elevens sjukhusvistelse.

För att säkerställa att alla elever på sjukhuset som behöver undervisning får det, är det viktigt att sjukhuslärarna kontinuerligt informerar sig om vilka elever som finns på vårdavdelningarna. Sjukhusundervisning ska inte anordnas om det är obehövt för elevens inhämtande av kunskaper.³⁸ Det är sjukhuslärarna som gör en sådan pedagogisk bedömning av att undervisning är obehövt, men det kan i vissa fall vara lämpligt att sjukhuslärarna rådgör med lärare på elevens ordinarie skola kring bedömningen. Exempel på när undervisning kan vara obehövt är när en elev ges vård på sjukhuset under en mycket kort tid. Det är lämpligt att sjukhusläraren på ett sakligt och tydligt sätt dokumenterar sin pedagogiska bedömning om att sjukhusundervisning är obehövt för elevens inhämtande av kunskaper. På vilket sätt detta dokumenteras är beroende av de lokala förutsättningarna, men effektiva former för dokumentation underlättar det dagliga arbetet för sjukhuslärarna.

Sjukhusläraren gör en *pedagogisk* bedömning dels om sjukhusundervisning är obehövt, dels om vilken undervisning eleven kan tillgodogöra sig under sin sjukhusvistelse. För att öka förutsättningarna för likvärdiga pedagogiska bedömningar kan det vara lämpligt att sjukhuslärarna diskuterar och tar fram gemensamma riktlinjer för detta.

---

37 24 kap. 17 § andra stycket skollagen och prop. 2014/15:43 sid. 46.

38 24 kap. 17 § skollagen.

Läkaren gör en *medicinsk* bedömning av om elevens medicinska tillstånd tillåter undervisning. Sjukhusundervisning får nekas en elev endast om elevens medicinska tillstånd är sådant att det är uppenbart olämpligt att eleven får sjukhusundervisning.³⁹ Det kan till exempel handla om en elev som är i ett psykotiskt tillstånd. Det kan vara viktigt att sjukhusläraren och läkaren, när så behövs och är möjligt, har en dialog om elevens möjligheter att delta i sjukhusundervisning, såväl avseende undervisningens omfattning, innehåll som arbetsformer. I den dialogen är det också viktigt att eleven ges möjlighet att komma till tals.

---

39 24 kap. 18 § skollagen och prop. 2009/10:165 sid. 883.

3. Utbildning som så långt det är möjligt motsvarar förskola, förskoleklass eller fritidshem för barn och elever som vårdas på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om utbildning på sjukhus som så långt det är möjligt motsvarar förskola, förskoleklass eller fritidshem utgår från bestämmelser i skollagen.⁴⁰

ALLMÄNNA RÅD

.....

DET LANDSTING ELLER MOTSVARANDE SOM HAR ANORDNARANSVAR BÖR SÄKERSTÄLLA ATT DEN PEDAGOGISKA PERSONALEN

1. har en tillräcklig kompetens och ges förutsättningar att bedriva undervisning så att den stimulerar barns och elevers utveckling och lärande.

DEN PEDAGOGISKA PERSONALEN BÖR UTFORMA UTBILDNINGEN SÅ ATT DEN

2. främjar leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet, samt
  3. förbereder barn och elever för fortsatt utbildning.
- .....

KOMMENTARER

Anordnaransvar och förutsättningar för att bedriva undervisning (råd 1)

Barn eller elever som annars skulle delta i utbildning i

Förskola	Det landsting eller motsvarande där sjukhuset är beläget har anordnaransvar
Förskoleklass	
Fritidshem	

⁴⁰ 24 kap. 16 § skollagen.

Det är huvudmannen för sjukhuset som ska svara för att barnet får tillfälle att delta i utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskolan, föreskoleklassen eller fritidshemmet.⁴¹ Det innebär att det landsting där sjukhuset är beläget är ansvarig för sådan utbildning. Det kan också innebära att en privat vårdgivare är ansvarig för att anordna utbildningen.

Så långt det är möjligt motsvara

Barn och elever som vårdas på sjukhus ska få tillfälle att delta i utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola, förskoleklass eller fritidshem.⁴² De förutsättningar som finns för att genomföra utbildning som så långt det är möjligt motsvarar förskola, förskoleklass eller fritidshem, har betydelse för barns och elevers utveckling och lärande. Det är viktigt att utbildningen utgår ifrån att lärande alltid sker och att omsorg om det enskilda barnets eller elevens välbefinnande, trygghet, utveckling och lärande präglar verksamheten.

Det är angeläget att den pedagogiska personalen är lyhörd, medveten, engagerad, kunnig och har ett barnperspektiv. Det är också viktigt att de har förmåga till flexibilitet och är beredda att förändra och anpassa utbildningen med hänsyn till barns och elevers skiftande åldrar, behov, erfarenheter, intressen och åsikter. Det kan vara en utmaning för den pedagogiska personalen att utforma en utbildning anpassad för barn och elever i olika åldrar och i olika skolformer och fritidshem. Yngre och äldre barn och elever kan ha så pass olika behov att det kan finnas skäl att ge dem utbildning i olika lokaler eller vid olika tidpunkter.

Barns och elevers behov och förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen kan variera beroende på om de har behov av somatisk eller psykiatrisk vård. Hur länge barn och elever ges vård på sjukhuset kan också påverka utformningen av utbildningen. Barn och elever kan ha andra modersmål än svenska. Om det i det landsting som har anordnaransvar finns tillgång till tolkar eller andra personer som ger språkligt stöd, kan det vara en fördel om utbildningen har tillgång till dessa personers

---

41 24 kap. 16 § skollagen.

42 24 kap. 16 § skollagen.

kompetens. Barn och elever kan också ha behov av tecken-
språkstolk.⁴³

Utveckling och lärande är ömsesidigt beroende av varandra och bestäms av hur barn och elever blir bemötta, att de är trygga och känner tillit till omgivningen. Omsorg, utveckling och lärande innebär att se till hela barnet eller eleven och dess behov. En annan aspekt för en välfungerande utbildning är att det finns material och redskap som inbjuder till att undersöka, utforska och leka samt kan användas på många olika sätt och stimulera barnens och elevernas kreativitet.

Det är viktigt att huvudmannen för barnets ordinarie förskola eller elevens ordinarie förskoleklass eller fritidshem har dialog med det landsting som har ansvaret för att det anordnas utbildning för barnet eller eleven. Vidare kan det vara lämpligt att det utses en person på barnets eller elevens ordinarie förskola, förskoleklass eller fritidshem för att ha dialog med den pedagogiska personalen på sjukhuset. När det är tydligt för den pedagogiska personalen vem som är kontaktperson underlättar det dialogen mellan utbildningen på sjukhuset och den ordinarie förskolan, förskoleklassen eller fritidshemmet.

Vidare är det viktigt med dialog mellan sådan utbildning på sjukhus som så långt det är möjligt ska motsvara förskola, förskoleklass och fritidshem och sådan sjukhusundervisning som så långt det är möjligt ska motsvara de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning. Dessutom kan det vara viktigt med en fungerande dialog med den medicinska personalen, när så behövs och är möjligt.

Den pedagogiska personalens kompetens och kompetensutveckling

När det gäller förskolan visar forskning att personalens utbildning och kompetens har störst betydelse för kvaliteten i förskolan.⁴⁴ Det är rimligt att anta att detsamma gäller för utbildning på sjukhus som så långt det är möjligt motsvarar förskola, förskoleklass eller fritidshem. Det finns inte reglerat i

---

43 Läs mer om flerspråkighet i förskolan i Skolverkets stödmaterial *Flera språk i förskolan – teori och praktik*, 2013. I språklagen anges att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

44 Se till exempel *En likvärdig förskola för alla barn. Innebörder och indikatorer*, 2015.

skollagen vilken utbildning den pedagogiska personalen i den här verksamheten ska ha. För att skapa möjlighet att bedriva en utbildning av god kvalitet är det dock en fördel att den pedagogiska personalen har en utbildning som är inriktad mot pedagogiskt arbete med barn och elever i de aktuella åldrarna. Den pedagogiska personalen behöver ha kunskaper om och kompetens för att planera och genomföra en utbildning som är anpassad till det enskilda barnets eller elevens behov. Att den pedagogiska personalen har kompetens att kommunicera med, utmana, stimulera och möta både de yngre och de äldre barnen och eleverna skapar förutsättningar för en god utbildning. Till kompetensen hör också att kunna samspeka och kommunicera med varje barn och elev samt dess vårdnadshavare. Detta kan vara särskilt viktigt vid utbildning på sjukhus eftersom barnen och eleverna befinner sig i ett utsatt läge. På grund av utbildningens karaktär kan det vidare vara lämpligt att den pedagogiska personalen har en specialpedagogisk kompetens.

Det är angeläget att det landsting som har anordnaransvaret ger den pedagogiska personalen sådan kompetensutveckling som behövs för att de på bästa sätt ska kunna utföra sitt arbete. Det kan vara värdefullt att landsting med anordnaransvar strävar efter att möjliggöra för den pedagogiska personalen att ta del av den kompetensutveckling som kommunen erbjuder sin personal inom förskola, förskoleklass eller fritidshem. För att den pedagogiska personalen på ett professionellt sätt ska kunna genomföra en utbildning av god kvalitet kan det vara värdefullt med kompetensutveckling, till exempel om aktuell forskning inom pedagogik, psykologi eller specialpedagogik.

Undervisningens utformning (råd 2 och 3)

Leken är viktigt för barns utveckling och lärande.⁴⁵ Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper.⁴⁶ Det är viktigt att den pedagogiska personalen utmanar och stimulerar såväl de yngre som de äldre barnens och elevernas lek, kreativitet och intresse för att lära. Den pedagogiska personalen har en betydelsefull roll i allt

---

⁴⁵ Avsnitt 1 Lpfö98.

⁴⁶ Avsnitt 1 Lgr11. Motsvarande skrivning finns också i läroplanerna för övriga obligatoriska skolformer.

slags lekande, som inspiratörer, som vidareutvecklare och som deltagare.

Förskolan ska lägga grunden för ett fortsatt lärande och undervisningen i förskoleklass och fritidshem ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra grunden för såväl förskolans som skolans och fritidshemmets verksamhet. Eftersom utbildningen på sjukhuset så långt det är möjligt ska motsvara utbildning i förskola, förskoleklass eller fritidshem är det viktigt att utforskande, nyfikenhet och lust att lära utgör grunden för utbildningen. De aktuella läroplaner som är vägledande för utbildningen anger ett tydligt kunskapsuppdrag, där det betonas att kunskap inte är ett entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra.⁴⁷ Det är viktigt att den pedagogiska personalen inriktar utbildningen mot kunskapsuppdraget, det vill säga mot barnens och elevernas utveckling och lärande.

---

⁴⁷ Avsnitt 1 och 2.2 Lpfö98 samt avsnitt 1 och 2.2 Lgr11. Motsvarande skrivning finns också i läroplanerna för övriga obligatoriska skolformer.

Referenser

Lagar

Skollag (2010:800)

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Lag (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn

Förordningar

Förordning (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet

Förarbeten

Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*

Prop. 2014/15:43 *Utbildning för elever i samhällsvård och på sjukhus*

SOU 2012:76 *Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning*

SOU 2015:45 *Statsbidrag för ökad kvalitet*

Skolverkets allmänna råd

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:10) för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2014:40) för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2016:2) om utbildning för nyanlända elever

Övrigt

Persson S., *En likvärdig förskola för alla barn. Innebörder och indikatorer*, 2015

Skolverket, *Flera språk i förskolan – teori och praktik*, 2013

Skolverket, *Förskolans och skolans värdegrund – förhållningssätt, verktyg och metoder*, 2013

Skolverket, *Studiehandledning på modersmålet*
– att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever, 2015

Socialstyrelsen och Skolverket, *Vägledning för elevhälsan*, 2014

Skolverkets rapport 433, *Barngruppers storlek i förskolan*
– En kartläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk
och socialpsykologisk forskning, 2016

Bilaga 1. De aktuella bestämmelserna i sin helhet

De allmänna råden utgår från följande bestämmelser.

SKOLLAGEN (2010:800)

1 kap. 5 § Utformningen av utbildningen

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

1 kap. 10 § Särskild hänsyn till barnets bästa

I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

2 kap. 35 § Lokaler och utrustning

För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

6 kap. 7 § Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

24 kap. 16 § Utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskolan, förskoleklassen eller fritidshemmet
Om ett barn vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus, ska huvudmannen för institutionen svara för att barnet får tillfälle att delta i utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola, förskoleklass eller fritidshem.

24 kap. 17 § Undervisning som så långt det är möjligt motsvarar undervisning i de obligatoriska skolformerna och gymnasieutbildning

För sådana elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl inte kan delta i vanligt skolarbete och som vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus ska särskild undervisning anordnas på sjukhuset eller institutionen, om det inte är obehövligt för elevens inhämtande av kunskaper. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

Endast den som har legitimation som lärare får bedriva sådan undervisning som avses i första stycket.

24 kap. 18 § Om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder

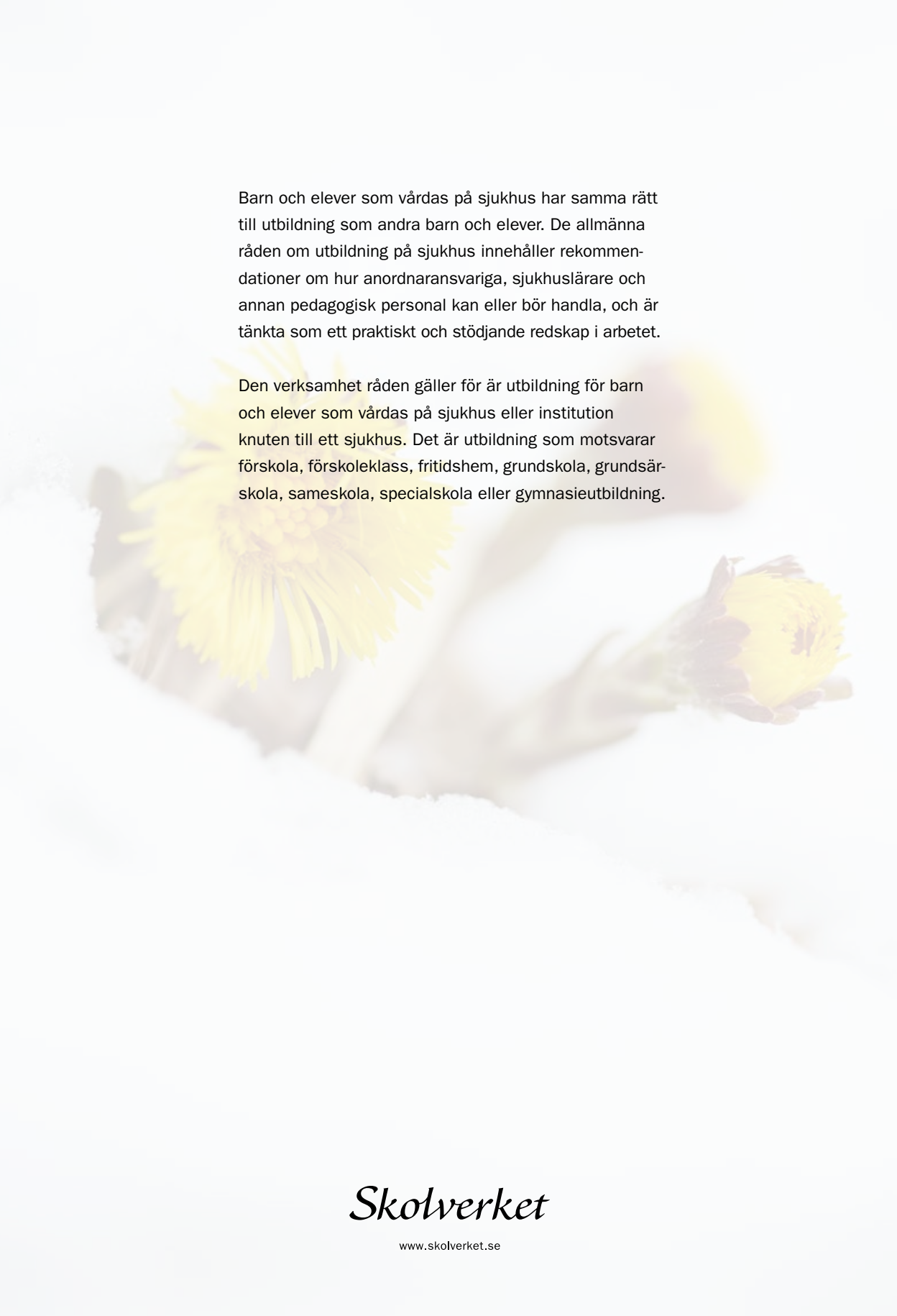
Särskild undervisning enligt 17 § ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det.

24 kap. 19 § Kommun som anordnar särskild undervisning vid sjukhus

Särskild undervisning enligt 17 § anordnas av den kommun där institutionen är belägen. Sådan undervisning ska stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför skolväsendet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som ska gälla i stället för första stycket i de fall där institutionen är belägen i två eller flera kommuner.

Barn och elever som vårdas på sjukhus har samma rätt till utbildning som andra barn och elever. De allmänna råden om utbildning på sjukhus innehåller rekommendationer om hur anordnaransvariga, sjukhuslärare och annan pedagogisk personal kan eller bör handla, och är tänkta som ett praktiskt och stödande redskap i arbetet.

Den verksamhet råden gäller för är utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller institution knuten till ett sjukhus. Det är utbildning som motsvarar förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola, grundsärskola, sameskola, specialskola eller gymnasieutbildning.